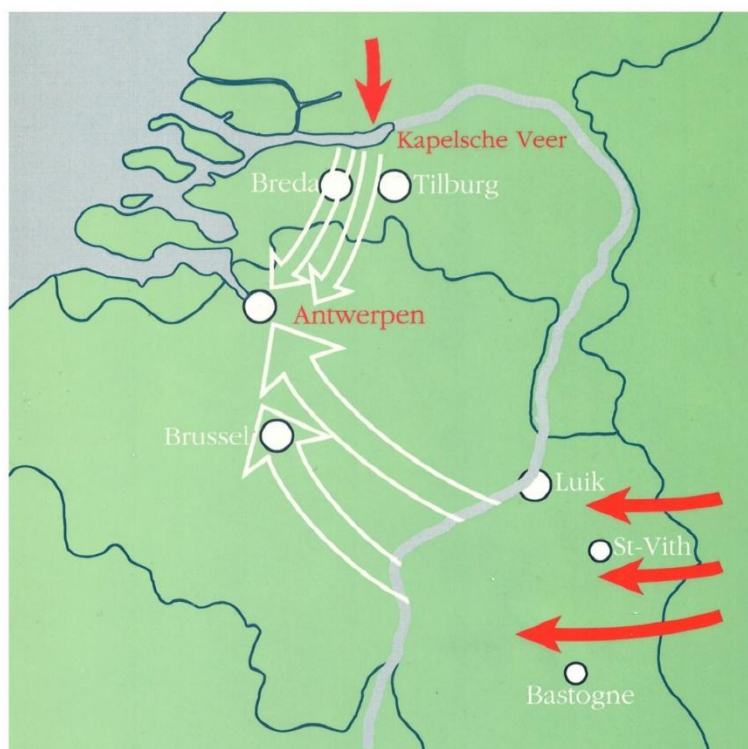

De waanzin van oorlog

Van D-day tot Fall Braun

'Der Brückenkopf Kapelsche Veer'

Inhoud

De waanzin van oorlog.....	3
Dussen in 1939.....	3
Mobilisatie.....	5
Het leven gaat verder	6
Vliegtuigcrashes.....	8
D-Day – Operation Neptune & Overlord.....	9
Opmars geallieerden.....	11
De volgende fase.....	11
Operatie Fall Braun	13
Wat aan de strijd om Kapelsche Veer vooraf ging.....	14
Bertus en Ad de Rooy gearresteerd.....	17
PAUZE	19
De Slag om Kapelsche Veer	19
Korporaal Włodzimierz Barczuk	21
Operatie Elephant	24
Hoe verging het korporaal Barczuk?.....	27
Conclusie.....	28

Dia 1 Titel van de lezing 'De waanzin van de oorlog'.

DE WAANZIN VAN OORLOG

Voorlezen vanaf het podium

‘Der Brückenkopf Kapelsche Veer’, zo werd door de Duitsers het stukje dijk op de zuidoever van de Bergse Maas bij Capelse veer genoemd. Op hun terugtrekkingstocht tot achter de grote rivieren in Nederland, had zich daar een compagnie Duitsers ingegraven. Een enclave in bevrijd gebied.

De geallieerden wilden ze er met alle geweld weg hebben. Reden dat er in de periode december 1944-januari 1945 fel om gevochten werd. Met alle gevolgen van dien. De gevechten gingen de geschiedenis in als de Slag om Kapelsche Veer (volgens de Duitse schrijfwijze met een K)

Het was verre van een belangrijke slag maar deze vestigde wel een paar zeer discutabele records. Zo werd er bij de laatste beslissende slag meer munitie verschoten dan tijdens de beroemde Slag bij El-Alamein in Egypte in 1942.

Dramatischer waren de aantallen slachtoffers: circa 1200 man aan militaire verliezen: gesneuvelden, gewonden, vermisten en krijgsgevangenen, het meest aan geallieerde zijde. Van alle (wereld-)oorlogen vielen bij de strijd om ‘Der Brückenkopf Kapelsche Veer’ gemiddeld de meeste slachtoffers per vierkante meter bevochten grond.

Bovendien werd ons dorp zwaar getroffen door het oorlogsgeweld.

De waanzin van oorlog!

Aartjos: even wachten met de volgende dia tot ik bij desk sta.

DUSSEN IN 1939

Dia 2 Dussen vóór de oorlog

Daarmee is de toon alvast gezet, dames en heren. Om helemaal in de juiste stemming te komen, neem ik u graag mee naar het laatste vooroorlogse jaar: 1939. Maar ook wel om het contrast met het bevrijdingsjaar 1945 te tonen.

Dussen bestond destijds uit een tweetal kernen: Dussen Binnen, het voormalige Muilkerk en Dussen Sluis, het nieuwe Munsterkerk aan de dijk. Verder waren er de buurtschappen de Baan in het oosten en de Korn in het westen. Het aantal inwoners lag rond de 1900, gemêleerd: katholiek en protestants.

Dia 3 De Sluis in Dussen

Het mooie raadhuis stond aan de Sluis, waar ook de katholieke kerk, de pastorie, het nonnenklooster, het gasthuis voor ouden van dagen en de katholieke meisjesschool gevestigd waren.

Dia 4 Herbergen en scholen aan de Sluis

De Koppelpaarden en Hotel De Zwaan stonden natuurlijk in de buurt van de katholieke kerk. De meisjesschool bij het klooster en de katholieke jongensschool in de Dorpsstraat (thans Herbergier) met daar tegenover het politiebureau.

Dia 5 Sociale woningbouw aan de Molenkade

Sociale woningbouw was er aan de Molenkade met de Barakken.

Dia 6 Kerken en school in Muilkerk

De protestantse kinderen kregen onderwijs in de christelijke school in de Muilkerk naast de gereformeerde kerk met de pastorie van dominee Hindriks. In de Muilkerk stond ook de christelijk-gereformeerde kerk.

Dia 7 Groeten uit Muilkerk

De hervormde kerk met de pastorie van dominee Van de Broek stond in Dussen Binnen. In de buurt daarvan: het huis van de notaris, van de dokter en korenmolen De Gunst.

Voor voortgezet onderwijs was men aangewezen op tekenschool in Geertruidenberg - de voorloper van de ambachtsschool - of de hbs of mulo in Waalwijk of Gorinchem.

Dia 8 Papierfabriek Maasmond N.V. bij Keizersveer

De agrarische sector was de belangrijkste werkgever en hoewel de klompenindustrie al wat op zijn retour was, telde het dorp nog relatief veel van dit soort ambachtlieden. Daarnaast vonden nogal wat mensen - ook vrouwen en meisjes - emplooi bij de papierfabriek aan de Keizersveerse brug of bij de lokale middenstand.

Dia 9 Werken in Duitsland.

Arbeidsbureaus vonden in 1938-1939 'werk in Duitsland' nog steeds 'passende arbeid', hetgeen betekende dat werklozensteun kon worden ingehouden in geval van werkweigering.

Dia 10 Praktijk dr. Van Vuure en notaris Rietra etc.

De gezondheidszorg was in handen van dokter Van Vuure en verloskundige juffrouw Van Voorthuizen. Het notariaat was toevertrouwd aan meester Rietra, die net als dokter Van Vuure zijn praktijk in Dussen Binnen had. Daar woonden ook burgemeester H.J.M. Mol en voormalig wethouder Jan van Etten. Zijn opvolger als wethouder, Harry T. van Daal, was enige jaren daarvoor van de Korn verhuisd naar Hank.

Dia 11 Bastiaan G. Koekkoek, Adriaan van Moergestel en Adriaan Snijders.

Wethouder Bastiaan Koekkoek had zijn boerderij in de Muilkerk of Achterste Hoek zoals het daar destijds ook wel genoemd werd.

Adriaan Snijders, de zoon van de oud-burgemeester was vanaf 1939 aangesteld als gemeentesecretaris en Adriaan van Moergestel als gemeenteontvanger.

Voorts waren er drie ambtenaren: Pieter Hakman, Arnoldus W.M. van Gent en Toon Jans.

Dia 12 Antoniusprocessie opgesteld aan de Sluis. De toneelvereniging in de patronaatszaal van het klooster. Simon Sagt doelman van Dussensche Boys.

Ontspanning vond men in het verenigingsleven van de eigen zuil of in de gelagkamers van de talrijke herbergen die Dussen toen nog rijk was, waarvan de belangrijkste waren: De Koppelpaarden en De Zwaan aan de Sluis.

Ook de patronaatszaal in het klooster in het Rommegat vervulde een belangrijke rol voor het verenigingsleven. Feestelijke hoogtepunten waren de jaarlijkse kermis, de Antoniusprocessie en Koninginnedag.

Dia 13 Jongerenverenigingen protestantse kerken

De protestantse kerken hadden ieder hun eigen jongerenverenigingen voor meisjes en jongens en daarnaast was er de zondagschool.

Dia 14 Foto gemaakt ter gelegenheid van het afscheid op 30 april 1939 van burgemeester tevens gemeentesecretaris J.J.H. (Henri) Snijders.

Deze foto werd in januari 1939 genomen in het raadhuis aan de Sluis.

De afgebeelde gemeenteraad was verkozen in 1936, maar was met uitzondering van burgemeester Snijders ook in 1940 nog in deze samenstelling intact.

MOBILISATIE

In augustus 1939 werd een algemene mobilisatie door de regering bevolen.

Dia 15 Mobilisatieoproep en affiche van de Luchtbeschermingsdienst (LBD)

Een groot deel van de Dussense jongemannen werd opgeroepen. De rest werd geacht zich als vrijwilliger aan te melden voor de Luchtbeschermingsdienst (LBD) die kort daarvoor was opgericht.

Zij betrokken de wacht om de dreiging uit het oosten te keren. Nog niet eens zó slecht bewapend, maar van hoog tot laag slecht geoefend en vooral ook mentaal onvoorbereid op wat oorlog betekende.

Dia 16 Bezettingstijd

HET LEVEN GAAT VERDER

Na de inval van Duitsers gaf Nederland zich over omdat bedreigd werd nà Rotterdam ook andere steden te bombarderen.

Dia 17 Bekendmaking

De regering maande tot rust en kalmte

Na de overgave, nam het gewone leven in Dussen vrij snel weer zijn gewone loop. Men ging weer aan het werk, de kinderen naar school en op zondag ontmoette men elkaar in de kerk. Het openbaar bestuur bleef in handen van de vertrouwde personen en ook het gezag (politie) bleef op zijn post. Voorlopig liet de eerste Duitse soldaat in Dussen dus nog op zich wachten. Dat betekende echter niet dat men niets merkte van de bezetting.

Zo werd de Duitse Tijd van kracht, waarbij de klok een uur en een kwartier vooruit werd gezet.

Dia 18 Persoonsbewijs

Vanaf 1941 moest iedereen een persoonsbewijs bij zich dragen. Het ziekenfonds werd verplicht. Een andere maatregel die op minder weerstand stuitte was de verplichting voor alle scholen tot het geven van het vak lichamelijke opvoeding, waarvoor in Dussen de inrichting van de gymzaal van de katholieke jongensschool werd verbeterd.

Dia 19 Winterhulp Nederland en verduistering

De Winterhulp (middels loterijen en collectes) ging bestaande hulporganisaties van de kerken en van de gemeente vervangen. Populair was de Winterhulp niet. Een gevleugelde uitspraak was dan ook: “Geen knoop van mijn gulp, voor de Winterhulp”.

Ramen dienden verduisterd te worden. Later volgde de invoering van de spertijd van 20 tot 4 uur. Vakbonden werden verboden.

Geleidelijk aan werden echter meer vervelende maatregelen ingevoerd. Om te beginnen de verdergaande distributie.

Dia 20 Distributie-stamkaart en -bonnen

Suiker was al vanaf oktober 1939 op de bon. Thee, koffie en rookwaren vielen als eerste onder de nieuwe distributiebepalingen. Al snel waren zij alleen nog als surrogaten verkrijgbaar.

Dia 21 Distributiemededelingen in de krant

Andere eerste levensbehoeftes volgden. H. van Anrooij uit Nieuwendijk werd in januari 1941 aangesteld als hoofd van de distributiedienst in Dussen. Onder andere via de regionale kranten werden de maatregelen bekend gemaakt.

Dia 22 Surrogaat producten en zwarte handel

Toen veel op de bon ging, werd er illegaal vee verkocht en geslacht. De opgelegde boetes waren hoog: van 60 tot wel 200 gulden. Ook werd clandestien graan gemalen of werden anderszins landbouwproducten aan het officiële circuit van voedselvoorziening onttrokken. In de winter werd illegaal brandhout gekapt in het veld.

Tabak bleek gewild en attractief op de zwarte markt. Meestal was dat om in eigen behoefte of die van familie, burens, vrienden en bekenden te voorzien maar sommigen verdienden grof geld aan de zwarte handel in van alles en nog wat.

Dia 23 Radio en fietsen-vordering

Goud, zilver en andere edelmetalen moesten worden ingeleverd (juli 1941). Om het luisteren naar Radio Oranje te dwarsbomen moesten in 1943 radio's op het raadhuis aan de Sluis ingeleverd worden. Later werden ook allerlei andere zaken gevorderd zoals fietsen en paarden en zelfs kerkklokken.

Dia 24 Oma, ik heb je fiets gevonden

Vooraf met de fietsenvordering werd na de oorlog nog lang de draak mee gestoken. Bij het E.K.-voetbal in 1988 in Duitsland toonde een Oranjesupporter op de tribune een spandoek met daarop de tekst: 'Oma, ik heb je fiets gevonden!'

Dia 25 Vrijstelling fietsenvordering

Maar je kon ook een vrijstelling krijgen voor het inleveren van je fiets.

Bedrijven en detailhandelaren werden gedwongen zich aan te sluiten bij een brancheorganisatie en op termijn zelfs hun activiteiten te staken, waardoor werknemers op straat kwamen te staan.

Dia 26 De Landstand

Agrarische bedrijven werd de Nederlandse Landstand opgedrongen (1941). Deze organisatie was voortgekomen uit een fusie van de NSB-boerenorganisatie Boerenfront en de Nationale Bond Landbouw en Maatschappij en had tot taak zorg te dragen voor de voedselvoorziening. Veel boeren moesten verplicht een deel van hun grasland scheuren ten behoeve van de graanproductie voor broodgranen.

Sommige boeren werden lid van de Boerenraad (BB), onderdeel van de gehate Nederlandse Landstand. Dussen kende vier Boerenraadleiders waaronder een boerenzoon die de Landjeugd vertegenwoordigde. Ze hielden elke woensdagmorgen zitting in het raadhuis aan de Sluis.

Dia 27 Foute organisaties

Net als elders in Nederland waren er ook in Dussen mensen die zich aangesproken voelden door de ideeën van het Duitse nationaalsocialisme. Enkelen inwoners werden lid van de NSB, WA of van het NAF, de door de Duitsers in het leven geroepen vakvereniging.

Dia 28 Werken in Duitsland

Ook meldden zich enkele personen vrijwillig om in Duitsland te gaan werken.

VLIEGTUIGCRASHES

Vliegtuigcrashes in Dussen zorgden natuurlijk voor de nodige beroering.

Dia 29 Blikken Emmer voor en ná de crash

In 1943 vloog halverwege het Rommegat een Duits vliegtuig zich te pletter tegen de kanaaldijk en ontplofte. Café Blikken Emmer werd daarbij verwoest maar erger nog de 22-jarige Anton van der Pluijm kwam om het leven en zijn vader verloor het licht uit zijn ogen.

Dia 30 Vliegend fort neergestort achter de Dorpsstraat

Dit Vliegend Fort stortte neer achter de Dorpsstraat. De 16-jarige hbs-leerling Sjaak Wijtvliet, thuisgekomen uit school, ging brutaal op souvenirjacht. Het vliegtuigwrak lag immers bijna achter hun huis, het postkantoor. Hij omzeilde handig de Duitse schildwacht maar toen deze hem alsnog opmerkte in de cockpit, vlogen Sjakie de kogels om de oren. Hij maakte zich als een haas uit de voeten. Kel Heijmans, die het wrak moest afvoeren, behoedde hem voor arrestatie door de Duitsers.

Dia 31 Wrakstukken vliegtuigcrashes in Dussen

Dit zijn wrakstukken van het Duits vliegtuig dat in 1943 tegen de kanaaldijk vloog. Joske Verhoeven was betrokken bij de berging ervan. U kunt de stukken in de pauze bekijken.

Maar dan, dames en heren, als de zomer van 1944 nadert.....

D-DAY – OPERATION NEPTUNE & OVERLORD

Dia 32 'D-Day' - Operation Neptune & Overlord

Na vier jaar bezetting vond op 6 juni 1944 de lang verwachte invasie door de geallieerden plaats. Churchill was aanvankelijk tegen omdat hij vreesde voor een enorm bloedbad onder de geallieerden maar liet zich uiteindelijk overtuigen door Montgomery en Eisenhower.

Nederland leverde een heel bescheiden bijdrage met de levering van zo'n 50 schepen van verschillende aard.

Hoewel de datum en plaats een verrassing waren, was de invasie door de Duitsers wel verwacht, gezien de aanleg van de Atlantikwall.

Dia 33 Kaart van de Atlantik Wall

De Atlantikwall was een meer dan 5.000 kilometer lange verdedigingslinie met talrijke forten en extra versterkte plaatsen, die Nazi-Duitsland tijdens de Tweede Wereldoorlog langs de westkust van de bezette gebieden in West-Europa - en dus ook in Nederland - had aangelegd ter voorkoming van een geallieerde invasie.

Dia 34 De invasie van de geallieerden op de stranden in Normandië.

Maar die invasie kwam er dus toch. De landingsplaats, Normandië in Noord-Frankrijk, was een van de best bewaarde geheimen in WO II. Ondanks dat het een enorme operatie was. Op vijf stranden landden de Amerikanen, Britten en Canadezen. Zowel vanuit zee als met parachutisten.

Dia 35 Operation Neptune & Overlord in cijfers.

Hoe massaal de invasie was blijkt uit de cijfers. **Zie het kader op deze dia**

Ondanks heftige tegenstand van de Duitsers slaagde de invasie en konden de geallieerden zich na hevige gevechten hergroeperen en aan hun opmars beginnen. Daarmee werd Neptune afgesloten en een begin gemaakt met Overlord.

Dia 36 Opmars geallieerden vanuit Frankrijk.

De Britten, de Canadezen en de ondertussen ook gearriveerde Polen gingen richting het Noorden met als eerste doel de haven van Antwerpen te veroveren om zodoende de aanvoer van goederen te verzekeren.

Dia 37 De Polen verjoegen de Duitsers uit Vlaanderen.

De Poolse pantserdivisie onderscheidde zich in de Slag van Falaise bij Caen. Daarna verjoegen zij de Duitsers uit Vlaanderen, al moest daar wel flink voor gevochten worden. Om de stad Ieper ná WO I niet weer in een puinhoop te doen veranderen, besloot generaal Maczek er huis voor huis, straat voor straat, te zuiveren.

Dia 38 Route van 1e Poolse Pantserdivisie van generaal Maczek.

Op deze kaart is de route van het Poolse leger goed te volgen. Na Falaise en Vlaanderen waren zij ook betrokken bij de bevrijding van Zeeuws-Vlaanderen en Brabant. En namen begin november 1944 posities in aan het front bij Moerdijk en bij Capelle. Later zouden zij ook een bijdrage leveren aan de bevrijding van noordoost Nederland

Dia 39 Generaal Maczek was bevelvoerder van de Polen

Het Britse - en Canadese leger onderscheidde zich

Dia 40 Bevrijding van Brussel

Met de bevrijding van Brussel op zondag 3 september wat in de Belgische hoofdstad tot uitzinnige taferelen leidde.

Dia 41 Parijs bevrijd in augustus 1944

De Amerikanen hadden in augustus Parijs al bevrijd. Het betekende tevens dat Operation Overlord was voltooid.

Ik ga er nu wat snel doorheen, dames en heren, maar in werkelijkheid moest er natuurlijk heel veel strijd geleverd worden en vielen er veel slachtoffers.

Dia 42 Oorlogskerkhof Margraten in Nederland

De talrijke oorlogsbegraafplaatsen in Frankrijk, België en ook in Nederland zijn daar de stille getuigen van.

OPMARS GEALLIEERDEN

Na Parijs, trokken de Amerikanen door in N-O richting, naar de Siegfriedlinie.

Dia 43 De Siegfriedlinie tussen Nederland onder de rivieren en Zwitserland.

Dat was een zwaar verdedigde grens vanaf Midden-Nederland, langs België, Luxemburg en Frankrijk. **Zie tekst op dia.**

Dia 44 Ondertussen: Berichtgeving in Ned

Hier ziet u een voorbeeld van hoe in Nederland, in door Duitsers gecontroleerde media zoals Panorama, over de invasie bericht werd. **Zie tekst op dia.**

Dia 45 Opmars van de Britten met de Polen en de Canadezen.

Zie aanwijzingen op dia. Uitleg geven.

Op 4 september werd Antwerpse haven ingenomen.

De blauwe lijn geeft de frontlijn weer na Market Garden.

De 1ste Poolse pantserdivisie splitste zich in een groep Moerdijk en een groep Capelle

Dia 46 Bevelvoerders van Britse en Canadese legers

DE VOLGENDE FASE

Dia 47 Operatie Market Garden in de 3^e week van september 1944

Market Garden was een gewaagd plan van de Britse veldmaarschalk Bernard Montgomery. De operatie bestond uit meerdere luchtlandingsoperaties om de bruggen over de Maas, Waal en Rijn in te nemen. Dit in combinatie met een opmars van Britse grondtroepen die de luchtlandingstroepen bij de veroverde bruggen zo snel mogelijk moesten ontzetten.

Dia 48 Beeld van Hell's Highway bij Sint Oedenrode

De operatie bleek te ambitieus. Slechte weeromstandigheden in Engeland bemoeilijkten de aanvoer van versterkingen en voorraden. Daarnaast was de Duitse tegenstand veel feller dan verwacht. De opmarsroute van de grondtroepen werd meerdere keren door het Duitse leger afgesneden en kwam als **Hell's Highway** bekend te staan.

De geallieerden slaagden er uiteindelijk niet in om de laatste brug bij Arnhem in handen te houden; het werd de spreekwoordelijke 'brug te ver'.

Dia 49 Operation Pheasant

Om de haven van Antwerpen te kunnen gebruiken diende de Westerschelde vrijgemaakt te worden van Duitsers middels: Operatie Pheasant met de Slag om de Schelde en de bevrijding van Brabant.

Deze slag is minder bekend dan de slag om Arnhem maar was van groot belang voor de bevrijding van Europa. De gevechten die meer dan vijf weken duurden, kostten duizenden soldaten het leven.

Dia 50 Het vergeldingswapen V2

Tijdens de gevechten werd Antwerpen bestookt met het vergeldingswapen van de Duitsers, de V1, maar vooral door de V2 raketten die dood en verderf zaaide in de Sinjorenstad en in de omgeving daarvan.

De Scheldemonding en de hele provincie Zeeland was door de Duitsers in een waar fort veranderd met aan de zee kant hun beroemde Atlantikwall. Op strategische plekken waren nieuwe verdedigingslinies aangelegd en gebieden werden onder water gezet om vijandige troepen tegen te houden. De geallieerden zouden moeten aanvallen over smalle dijken en door drassig polderlandschap, waarin aanvallende soldaten weinig bescherming hadden en tanks en andere zware voertuigen nutteloos zouden zijn.

Dia 51 Buffalo amfibie-rupsvoertuig

Maar de Britten beschikten over een geheim wapen: het amfibie-rupsvoertuig de Buffalo, dat rijden en varen kon en flink wat soldaten kon vervoeren. Het werd voor het eerst ingezet bij een **landingsactie vanuit Terneuzen op het strand van Zuid-Beverland**. De Duitse verdediging werd door de amfibieaanval met de Buffalo's compleet verrast. De geallieerden boekten hierdoor een doorslaggevend succes in de strijd om West-Zeeuws-Vlaanderen.

Dia 52 Bevelvoerder Slag om de Schelde

Overigens waren het vooral de Canadezen die werden ingezet bij de Slag om de Schelde. Hier de Canadese bevelvoerder

Dia 53 Filmbeeld Slag om de Schelde

Mathijs van Heiningen Junior heeft later een (geromantiseerde) film gemaakt van de Slag om de Schelde.

Dia 54 Eerste geallieerde konvooi in Antwerpen

Ondanks de zware verliezen en een vrijwel volledig verwoest Zeeland kon het eerste konvooi met goederen eind november 1944 in de haven gelost worden. Hiermee kon de vastgelopen aanval op de Duitse Siegfriedlinie nieuw leven worden ingeblazen. Generaal Eisenhower zei hierover later: **"het einde van het nazidom kwam duidelijk in zicht toen het eerste schip ongehinderd de Schelde opvoer."**

Dia 55 Nieuwe frontlijn

De Duitsers trokken zich terug ten noorden van de lijn Maas-Hollands Diep maar waren nog geenszins verslagen. Ze bereidden zelfs een tegenaanval voor met: het Ardennenoffensief en met Fall Braun vanuit het noorden.

Dia 56 Ardennenoffensief en Fall Braun

De bedoelingen van de Duitsers waren duidelijk. Heroveren van de haven van Antwerpen door een aanval van twee kanten.

Dia 57 Gerd von Rundstedt en Walter Model

De bevelvoerders van het Duitse leger aan het Westfront moesten daar voor gaan zorgen.

Op 16 december 1944 sloegen de Duitsers met 30 divisies een gat in de geallieerde linies en trokken richting de Maas.

Dia 58 De bevelvoerders van het Amerikaanse leger

Onder leiding van deze Amerikaanse bevelvoerders werd het Ardennenoffensief uiteindelijk gebroken en rukte Patton met zijn leger Zuid-Duitsland binnen.

Voor zijn plannen om Praag te bevrijden en samen met het restant van het Duitse leger (o.l.v. Dönitz) de Sovjets te bestrijden, werd hij door het Amerikaans oppercommando teruggefloten, maar dat even terzijde.

OPERATIE FALL BRAUN

Voor het Noordelijk front was Kurt Student bevelvoerder.

Dia 59 Kurt Student voor Fall Braun

Op de dag van het uitbreken van het Ardennenoffensief kwam de eerste algemene instructie voor Student om zich gereed te houden. Toen dat offensief aanvankelijk succesvol was werden de instructies al wat concreter.

Twee dagen later kwam de order om binnen 24 uur een uitbreekaanval over de Maas te starten.

Dia 60 Details van de geplande Duitse tegenaanval

Onderdeel van het plan was dat een Duitse divisie via het bruggenhoofd 'Kapelsche Veer' zou optrekken naar Dongen. Slaagde de aanval dan moest men oprukken naar Breda en vandaar doorstoten naar Antwerpen. Ook had men het voorzien op het Canadese hoofdkwartier in Tilburg door middel van een aanval met parachutisten

Het plan werd uiteindelijk niet uitgevoerd omdat de situatie in de Ardennen drastisch wijzigde ten nadele van de Duitsers. De Fall Braun plannen verdwenen in de la om er nooit meer uit te komen.

Er zijn zelfs vermoedens dat Fall Braun slechts een poging was om de geallieerden te misleiden, wat echter alleen op hoog niveau bij de Duitsers bekend was.

Dia 61 Zuidoever Bergse Maas bij Capelse veer.

De latere Slag om Kapelsche Veer was een gevolg van de voorbereidingen voor Fall Braun. Als onderdeel hiervan was namelijk een bruggenhoofdje gevormd bij het Capelse veer. In de beginfase slechts bezet door een paar luisterposten met een zender. Pas op 24 december 1944 werden veertig Duitsers de Bergse Maas overgezet, een paar dagen later gevolgd door nog eens ruim 100 manschappen. Zo'n 150 superfanatieke Fallschirmjäger zaten er sindsdien verschanst in loopgraven, tunnels en bunkers rond twee huizen.

Dia 62 De beroemde wilg op de Maasdijk bij Capelse veer.

De wilg die bij het monument bij Capelse veer staat, heeft de oorlogshandelingen van nabij meegemaakt en overleefd en verteld zijn verhaal.

WAT AAN DE STRIJD OM KAPELSCHE VEER VOORAF GING

Dia 63 Strijd om 'Kapelsche Veer'. Wat eraan vooraf ging.

Als onderdeel van Fall Braun werd er door de Duitsers een grote troepenmacht van circa 16.000 man, waaronder een ruim aantal genietroepen, in de regio samengetrokken.

Dia 64 Duitse troepen in de regio en in Dussen

Alleen al in Dussen arriveerden op één nacht maar liefst 1.600 soldaten. Dat was bijna net zo veel als het totaal aantal inwoners.

Ter bescherming werden ze verspreid en in kleine groepjes ingekwartierd bij de burgerbevolking. In elk huis had men wel een of meerdere Duitse soldaten over de vloer.

Dia 65 Aanvoer Duits oorlogsmaterieel in 1944

Het aangevoerde rollend materieel, waaronder veel tanks, werd opgeslagen in de talrijk aanwezige boerenschuren. Ook stond in de Voorste Hoek veel oorlogstuig opgesteld.

De Duitse Genieregimentsstaf werd in Dussen gevestigd en was verantwoordelijk voor de vaste communicatielijnen tussen de oversteekpunten: Keizersveer, Capelse veer en Drongelen. De toren van de rooms-katholieke kerk van Dussen fungeerde als commandopost. Wegen werden zo nodig hersteld, tankhindernissen tijdelijk verwijderd.

Dia 66 Dussen onder water in 1944

Door de terugtrekkende Duitsers werd de in de oorlog weer herstelde brug bij Keizersveer opnieuw opgeblazen. Daarbij was echter ook de water- en elektriciteitsvoorziening vernield en viel de polderbemaling uit en kwamen grote delen rondom Dussen onder water te staan. Een aantal watergemalen in de regio werd wel weer in bedrijf gesteld om gebieden droog te malen, maar de polders rond Dussen stonden in december 1944 nog helemaal onder water.

Dia 67 Duitse stellingen aan de Maas

In de nachtelijke uren werden geschutstellingen ingegraven. Voor het nodige graaf- en bouwwerk aan de Kanaaldijk werden de nog beschikbare werkkrachten onder de burgerbevolking van Dussen opgetrommeld. Overigens kregen de arbeiders hiervoor wel gewoon loon uitbetaald dat door het gemeentebestuur in de persoon van gemeenteambtenaar Toon Jans werd uitgekeerd.

Dia 68 Aangelegde mijnenvelden

Mijnenvelden bij Capelse veer, aan de Sluis en in de Pleunesteg moesten de toegang tot Dussen afsluiten.

Ter hoogte van de Kalversteeg hadden de Duitsers een nep-artillerieopstelling geplaatst die regelmatig door de geallieerden bestookt werd. Maar er werd natuurlijk ook echt geschut geplaatst, onder meer bij Casa Cara en aan de Baan bij klompenmakerij Bouman.

De opbouw van de troepenmacht in het Land van Heusden en Altena leidde tot hevige beschietingen van geallieerde zijde.

Dia 69 Duitse graven bij hervormde kerk

Dat resulteerde in een aantal slachtoffers aan Duitse kant in Dussen Binnen toen een granaat op een schuur vol Duitsers viel. De gesneuvelden werden 's nachts per draagbaar naar het protestantse kerkhof gebracht en daar begraven.

Dia 70 De evacuatie uitgebeeld in de optocht van 1985

Door de beschietingen over en weer, werd het steeds onveiliger en de inwoners van Dussen werden geheel onvoorbereid gesommeerd te evacueren; met Allerzielen 2 november 1944. In eerste instantie alle bewoners tot aan de 2de Hoek (Muilkerk). De bewoners ten noordwesten daarvan mochten voorlopig nog blijven.

Dia 71 De families Van Schendel en Brenders geëvacueerd in Rijswijk.

Bepakt en gezakt, te voet met de handkar, kruiwagen of kinderwagen, op de fiets, met paard en kar, trok een lange, treurige stoet evacuees over de Kornsedijk naar meer noordelijk gelegen gebied: Almkerk, Nieuwendijk, Uitwijk, Rijswijk, Werkendam, De Werken, Sleenwijk, Woudrichem, enzovoort. Een aantal stak zelfs de Merwede over.

Deze foto suggereert een gezellig familie-uitje maar de keiharde realiteit was een hoop ellende en gebrek aan van alles.

Dia 72 Jan de Rooy en Dick Flemming

Alle geheimhouding ten spijt waren de geallieerden toch goed op de hoogte van de plannen van de Duitsers. Onder meer door de inlichtingen die ze ontvingen van verkenners en van mensen van het verzet. Daaronder ook Jan de Rooy uit Sprang-Capelle

Jan was lid van de verzetsgroep André uit Sprang-Capelle en werd tamelijk onvoorbereid naar het Land van Heusden en Altena gestuurd. Hij moest de troepenbewegingen van de Duitsers in kaart brengen en deze informatie overbrengen naar een zender in Capelle van Dick Flemming.

Dia 73 Schuurtje van Johan Koekkoek in Muilkerk

Zenden deed hij vanuit het schuurtje achter het boerderijtje van Johan Koekkoek, die met een voormalig buurmeisje van Jan getrouwd was.

De Duitsers ontdekten echter de zender in de Muilkerk en dreigden de onschuldige bewoners van het boerderijtje te doden. De Rooy heeft zich toen aangegeven, reden voor de Duitsers om de gijzelaars vrij te laten. Hij werd gevangengezet en naar Amsterdam gebracht. Daar bleef hij zwijgen onder verscheidene verhoren. Hij werd op 6 januari 1945 gefusilleerd.

BERTUS EN AD DE ROOY GEARRESTEERD

De gevangenneming van Jan de Rooy had indirect ook gevolgen voor een tweetal naamgenoten uit Dussen die begin januari 1945 in het dorp werden gearresteerd.

Dia 74 Bertus en Ad de Rooy gearresteerd

Het betrof de broers Bertus en Ad de Rooy, later bekend geworden van het hoveniersbedrijf (Bertus) in Dussen Binnen en van de schoenwinkel (Ad) aan het Vrijheidsplein maar destijds nog gewoon de oudste en de jongste zoon van de in 1936 overleden Arie de Rooy en van Jacoba van der Mast.

Net als vrijwel alle andere Dussenaren hadden ze in november 1944 holderdebolder moeten evacueren. Bertus met vrouw en twee kinderen en de nog ongehuwde Ad met zijn moeder Jacoba, waren in Almkerk neergestreken.

Omdat de evacuatie nogal gehaast was verlopen, wilde ze op zeker moment terug naar Dussen om aldaar wat noodzakelijke dingen op te halen. Maar Dussen was verboden gebied, dus dat moest wel met de nodige omzichtigheid gebeuren. Niettemin werden ze door een Duitse patrouille gesnapt en opgebracht.

Tijdens de agressieve verhoringen wilden de Duitsers weten of Jan de Rooy familie van hun was en wat zij in Dussen te zoeken hadden. De Duitsers vermoedden dat Bertus en Ad handlangers waren van Jan de Rooy. Nu kenden Bertus en Ad die Jan de Rooy niet eens, laat staan dat zij enige kennis hadden wat die in Dussen deed.

Ze werden langdurig en ook niet bepaald zachtzinnig ondervraagd maar Bert en Ad bleven ontkennen iets met Jan de Rooy te maken te hebben. Dat ze dezelfde achternaam hadden was puur toeval en zij waren in Dussen om wat spullen op te halen die ze op hun evacuatieadres in Almkerk nodig hadden. Niets meer of minder.

Dia 75 Kamp Amersfoort

De Duitsers geloofden hun verhaal echter niet en ze werden afgevoerd naar Kamp Amersfoort waar ze op 8 januari 1945 aankwamen. Ze moesten hun persoonlijke bezittingen inleveren en kregen de geëigende kampkleding met de bijbehorende klompen uitgereikt en een kampkaart.

Dia 76 Kampkaarten van Bertus en Ad

Ze werden ingeschreven als Häftling 9982 en 9983.

Vanaf dat moment werden ze uitsluitend nog aangesproken met hun nummer, wat zij ook dienden te gebruiken als ze zich moesten melden bij de kampleiding. Het hoorde bij de door de Duitsers gebruikte vernederingstactiek.

Al direct leerden ze één vorm van het leven in een strafkamp kennen door het abominabel slechte eten zoals suikerbietenstamp en te kleine porties droog brood.

Dia 77 Kampbewaker met honden

Opnieuw volgden diverse ondervragingsrondes waarbij zelfs de gevreesde kampcommandant SS-Oberscharführer Joseph Kotälla hoogstpersoonlijk de twee Dussenaren aan een kruisverhoor onderwierp. Tijdens de steeds terugkerende ondervragingen moesten ze voortdurend blijven staan waardoor ze sneller vermoeid raakten. De Duitsers hoopten zo sneller een bekentenis af te dwingen.

Dia 78 Enkele reis Duitsland

Bertus en Ad verbleven ongeveer een maand in Kamp Amersfoort. Op 5 februari 1945 werden ze op transport gesteld en wel naar Gronau een plaats in Duitsland net over de grens bij Enschede om aldaar tankgrachten te graven. Maar hun eindbestemming was het beruchte Kamp Neuengamme bij Hamburg.

Wat er onderweg in de trein van Amersfoort naar Gronau is gebeurd weten we niet. Zowel Bertus, als Ad, heeft dat nooit willen vertellen. Echter op een gegeven moment, ergens tussen Apeldoorn en Deventer in de buurt van Twello, hebben ze kans gezien om hun wagon te openen en uit de rijdende trein te springen. Ad durfde dat eigenlijk helemaal niet maar Bertus duwde hem gewoon uit de trein en sprong daarna zelf ook. Bertus zou bij de val uit de trein zijn arm gebroken hebben maar een bevestiging daarvan ontbreekt.

Hun tocht naar huis moet een heel gevaarlijke voettocht geweest zijn. Dat moest met de grootst mogelijke omzichtigheid gebeuren. Patrouilles van de politie en de Duitsers moesten vermeden worden en tussen 20.00 uur 's avonds en 04.00 uur 's morgens was het Sperrzeit en mocht je je helemaal niet buiten vertonen.

Dia 79 Optionele route Bertus en Ad de Rooy naar huis

Vooraf het oversteken van de rivieren was een geweldig probleem omdat bij bruggen en pontveren veel bewaking aanwezig was. Gereede kans dat er een aanhoudingsbevel tegen hen was uitgevaardigd en bovendien hadden ze geen persoonsbewijs meer.

Zonder regionale contacten was het vrijwel onmogelijk om zonder kleerscheuren terug in Altena te geraken. Mogelijk dat ze bij een lokale dominee hebben aangeklopt voor hulp. Predikanten hadden doorgaans wel toegang tot een netwerk dat hulp bood aan onderduikers en anderen die op de vlucht waren voor de bezetters.

Hoe dan ook, uiteindelijk, maar pas na veel omzwervingen en ook met het nodige geluk, keerden ze terug in Altena. Al duurde dat door het voortdurende oponthoud veel langer dan gedacht. Al die tijd wist de familie thuis van niets en verkeerde men in grote onzekerheid over het lot van de twee broers.

Dia 80 PAUZE

PAUZE

Na de pauze gaan we het hebben over de diverse pogingen van de geallieerden om de Duitsers te verdrijven uit hun 'Brückenkopf Kapelsche Veer'. Daarbij komt ook de rol van de Poolse korporaal Włodzimierz Barczuk ter sprake. Een bekende voor veel dorpsgenoten omdat hij met zijn gezin na de oorlog in de Zuideveldlaan woonde.

Welkom terug, dames en heren. We keren terug naar Capelse veer

DE SLAG OM KAPELSCHE VEER

Dia 81 Kaart met het bruggenhoofd bij het veer.

Vanuit de stelling die de Duitsers hadden ingenomen op de Maasdijk bij Capelse veer controleerden ze zo'n beetje de hele Overdiepse polder. Dit zou hun van pas kunnen komen bij de geplande aanval richting Antwerpen.

Dia 82 Foto van de stelling van de Duitsers vanuit Dussen bezien.

De Duitsers hadden zich ingegraven tussen het veerhuis en kantonnierswoning.

Dia 83 Poolse verkenningspatrouille 28/29 dec 1944

De geallieerden wilden ze daar uit verdrijven en ter voorbereiding op een aanval werd een verkenning gepland ondersteund door voorafgaand artillerievuur.

In de kerstnacht van 1944 werden de beschietingen op Dussen geïntensiveerd en in de dagen daarop voortgezet. Doelwit waren onder meer de toren van de kerk, vanwege de commandopost, en de bebouwing aan de dijk omdat men daar Duitse soldaten vermoedde.

Dia 84 Schade aan de Sluis in Dussen

De Sluis, het centrum van Dussen werd bij de voortdurende beschietingen nagenoeg verwoest.

Dia 85 De eerste Poolse aanval op het bruggenhoofd

Bij de eerste Poolse aanval in de nacht van 30 op 31 december op het bruggenhoofd werd dit vanuit een drietal richtingen aangevallen: Vanuit Scharlo in Waspik langs de Dussense Gantel (A en B). Dwars door de Overdiepse Polder (C) en vanuit Capelle bij de vernielde brug over de Oude Maas (D en E). De aanval mislukte jammerlijk met 49 slachtoffers aan geallieerde zijde waaronder luitenant Mamczaryk commandant van groep E.

Dia 86 Op oudejaarsnacht werd Meeuwen van de kaart geveegd.

Behalve door de artillerie werden de Duitsers ook bestookt vanuit de lucht. Daarbij werd niet alleen Dussen beschoten. Op Oudejaarsnacht werd Meeuwen door een bombardement van de RAF zwaar getroffen.

Dia 87 Gemaal Dussense Gantel in Overdiepse polder.

In de eerste dagen van het nieuwe jaar 1945 was de spanning te snijden in de omgeving van het bruggenhoofd. De geallieerden zagen dat het wemelde van de Duitse parachutisten, onder meer in Dussen. Soms gingen voertuigen van de Duitsers 's nachts ineens rijden, wat dan weer tot nerveuze reacties leidde in de Poolse linies. Ook slaagden de Duitsers erin om twee Jagdpanzers naar het bruggenhoofd over te brengen. Het leek er nog steeds op dat er een grote aanval op til was.

Dia 88 Operatie Trojan met Jagdpanzer.

De geallieerden besloten tot een nieuwe verkenningsoperatie over een breed front, TROJAN genaamd. Dit om vast te stellen hoe serieus de Duitse dreiging van een doorbraak was maar ook om de bezetters uit te dagen. Het was een misleidingsactie met kleine patrouilles en met steun vanuit de lucht en van de artillerie. Maar nu op de noordelijke Maasoever; vijandelijk gebied dus.

Hierbij is het niet uitgesloten dat de geallieerden soldaten ook aan de Sluis in Dussen gestaan hebben. De vijand, de Duitsers, lieten zich echter niet zien. Het kwam niet tot een directe confrontatie.

Na afloop was duidelijk dat de Duitse dreiging geringer was dan gedacht; men was zelfs bezig eenheden terug te trekken uit het gebied die - naar later bleek - werden overgeplaatst naar het Oostfront. Niettemin bleven de geallieerden volharden in hun idee dat het bruggenhoofd bij Capelse veer een gevaar betekende.

Dia 89 Tweede Poolse aanval op het bruggenhoofd.

De Polen waren getergd over het mislukken van de eerste aanval. De eer van de divisie stond op het spel. Een tweede aanval werd uitgevoerd. Die was min of meer van dezelfde strekking als de eerste en met hetzelfde negatieve resultaat. Want hoewel de rechterflank tot op 50 meter van het veerhuis kwam en de linkerflank het kantoniershuis zelfs bezette, moesten de Polen uiteindelijk toch de aftocht blazen. Met 124 man verliezen waaronder 34 gesneuvelden.

Dia 90 Duitse verdediging van het bruggenhoofd.

De Duitse verdediging bleek heel hardnekkig en bovendien zaten zij als verdedigers bovenop de dijk in een veel gunstiger positie dan de Polen die door het drassige en kale land, waar nauwelijks enige bescherming te vinden was, moesten aanvallen. Het bruggenhoofd was ook nog versterkt met de aanvoer van meer materieel en extra manschappen. **Uitleg geven bij de dia**

Dia 91 Berichtgeving over 'Der Bruckenkopf'

De succesvolle verdediging was koren op de molen van de Duitse propaganda.

Dia 92 Sieg oder Sibirien

Bovendien werd de manschappen angst aangejaagd wat hun lot was in geval van overgave. De geallieerden daarentegen probeerden de Duitsers te doen overlopen omdat ze voor een verloren zaak streden.

KORPORAAL WŁODZIMIERZ BARCZUK

Dia 93 Korporaal Włodzimierz Barczuk (1915-1992)

De eerste aanvallen op het bruggenhoofd werden uitgevoerd door soldaten van de 1e Poolse Pantserdivisie. Korporaal Włodzimierz Barczuk was een van hen.

Hij hoorde ook tot de Poolse bevrijders van Zuidwest-Nederland in 1944 en met name ook van Breda. Na de oorlog woonde hij met zijn gezin in de Zuideveldlaan.

Dia 94 Vlag met de beeltenis van korporaal Barczuk

Bij de herdenking van de 80-jarige bevrijding van Breda, werd onder meer een vlaggenparade gehouden waarbij ook een vlag met de beeltenis van korporaal Włodzimierz Barczuk was opgehangen, bij wijze van eerbetoon.

Dia 95 Zilveren erepenning Breda 1944.

Kort na de bevrijding van Breda, in oktober 1944, was de hele Poolse 1e Pantserdivisie collectief tot ereburger van de stad benoemd en hadden zij de zilveren erepenning van de stad ontvangen.

Dia 96 Opening bevrijdingsoptocht 1955.

Voor zijn inzet tijdens de strijd om Kapelsche Veer werd hij tijdens het 10-jarig bevrijdingsfeest van Dussen, toen onder meer een geweldige bevrijdingsoptocht georganiseerd werd, als eregast ontvangen door burgemeester Oderkerk. Hij vond het bijzonder eervol om als zodanig bij de herdenking betrokken te worden en was daar ook trots op.

Maar wie was Włodzimierz Barczuk? Hij werd op 17 oktober 1915 in Łuck in het zuidoosten van Polen geboren. Vanwege de oorlogsdreiging werden in 1939 alle jonge Poolse mannen onder de wapenen geroepen. Ook de 23-jarige Włodzimierz die echter al vrij snel door de Russen krijgsgevangen werd gemaakt. Het Molotov-Ribbentropact van augustus 1939 tussen Nazi-Duitsland en Rusland heette officieel een niet-aanvalsverdrag te zijn tussen die twee landen maar in het geheim kwamen zij tevens een verdeling van Polen overeen.

Daardoor werd tijdens de inval van Polen in september 1939 door de Duitsers, twee weken later het oostelijk deel van Polen bezet door het Rode Leger. Vrijwel onmiddellijk na de inval van de Sovjets werden in Polen militairen maar ook burgers massaal opgepakt en gedeporteerd naar kampen in Rusland

Włodzimierz behoorde bij de grote groep krijgsgevangenen die naar Siberië werden getransporteerd. Honger, kou en zware fysieke arbeid vormden toen de enige zekerheden in hun geïsoleerde bestaan. Hij overleefde het gevangenkamp en werd in 1942 vrijgelaten. Dat was geen daad van humaniteit van Stalin c.s. want het grootste deel van die vrijgelaten krijgsgevangenen werd gedwongen ingelijfd bij het Poolse 1e Leger dat als onderdeel van het Rode Leger vanaf 1943 aan het oostfront zou strijden. Ze waren voor de keuze gesteld 'een worst en een fles wodka en dan tekenen voor het oostfront of anders opsodemieteren'. Włodzimierz koos voor het laatste.

Dia 97 Luitenant-generaal Anders van het 2de Poolse Legerkorps.

Net als een deel van de vrijgelaten Polen, besloot hij zich aan te sluiten bij het Poolse 2^e Leger in oprichting van luitenant-generaal Władysław Anders dat zich had aangesloten bij de westelijke geallieerden in het Midden-Oosten. Daarvoor moesten ze wel naar Perzië reizen.

Een barre tocht naar Kazachstan en dan met de boot over de Kaspische Zee naar Perzië. Omdat de Luftwaffe de boten bombardeerden gingen latere groepen - waaronder Włodzimierz - met de trein van Kazachstan via Turkmenistan naar Teheran. Daar kwamen ze in een vluchtelingenkamp terecht en kregen ze een soldatenpaspoort.

Dia 98 Inschrijving W. Barczuk in het Poolse leger.

Het groeiende maar nog ongeoeffende leger van commandant Anders verplaatste zich na enige tijd van Perzië naar Irak waar het officieel werd opgericht en overgedragen aan de Britse overheid om onder het High Command in the Middle East gevoegd te worden. Hierna verhuisde men naar Palestina - dat destijds onder Brits mandaat stond - voor de opleiding en training van de soldaten. Dat gebeurde hoofdzakelijk in de woestijn, voornamelijk conditietraining, hardlopen, push-ups, etc. In de hitte maar alles beter dan bevriezen in Siberië. Bovendien kregen ze voldoende te eten en drinken.

Dia 99 Korporaal Barczuk op de tank.

Soldaat W. Barczuk werd ingedeeld bij de pantserbrigade waarmee hij waarschijnlijk ook heeft deelgenomen aan gevechten tegen de Duitsers in Noord-Afrika. Begin 1944 werd zijn onderdeel echter naar Engeland overgeplaatst om er deel uit te gaan maken van de enorme geallieerde invasiemacht voor de bevrijding van West-Europa.

Dia 100 Route van het Poolse leger in 1944-45.

Hier nogmaals de route het Poolse bevrijdingsleger dat ze zich onderscheidde in: de Slag van Falaise, ten oosten van Caen, die voor een doorbraak zorgde voor de geallieerden in hun opmars naar het noorden.

Maar ook bij de bevrijding van Vlaanderen, waar ze onder meer de stad Ieper ontzette in man tegen man gevechten. Net als in het oosten van Zeeuws-Vlaanderen tijdens de Slag om de Schelde en het zuidwesten van Nederland. Met de bevrijding van Breda als hoogtepunt dat dankzij het behoedzame en tactische optreden van generaal Maczek grote vernielingen bespaard bleef.

Dia 101 Korporaal Barczuk met zijn tankbemanning.

Toen de nieuwe frontlijn aan de grote rivieren in Nederland zich gevormd had, hebben de Poolse soldaten het voortouw genomen in de strijd om 'Der Brückenkopf Kapelsche Veer'.

De Britse Luitenant-Generaal John Crocker was woedend over twee mislukte Poolse aanvallen en besloot tot een hernieuwde actie maar nu versterkt met Britse Royal Marines en Noorse mariniers.

Dia 102 Overdiepse polder onder water.

De omstandigheden voor aanvallers waren echter nog moeilijker geworden door het slechte weer en doordat de Duitsers de Overdiepse polder onder water hadden gezet. En opnieuw lukte het niet de Duitsers te verjagen. Verlies aan geallieerde zijde van 49 man waaronder 5 doden.

OPERATIE ELEPHANT

Dia 103 Operatie Elephant (vanwege de massaliteit).

Hoe nu verder? De legerleiding was verdeeld. Crocker wilde een nieuwe aanval maar de Canadese commandant Majoor-Generaal Vokes wilde het bruggenhoofd liever omsingelen maar niet aanvallen om kostbare jonge mensenlevens te sparen.

Dia 104 Crocker en Vokes

Crocker trok aan het langste eind maar Vokes kreeg wel gedaan dat er een veel betere voorbereiding werd gedaan en er meer materieel en manschappen ter beschikking kwamen.

Dia 105 Student & Plocher

Ook aan Duitse kant was er verschil van mening over Der Brückenkopf. Kolonel-generaal Kurt Student was vastbesloten het bruggenhoofd tot het uiterste te verdedigen. Luitenant-generaal Hermann Plocher slaagde er niet in om Student te overtuigen van de zinloosheid van het handhaven van het bruggenhoofd.

Dia 106 Aanvoer van munitie

Ondertussen waren de geallieerden met de voorbereidingen gestart van wat Operatie Elephant genoemd werd, dit vanwege de omvang. Want behalve de Britten en de Polen maakte ook het Canadese Lincoln en Welland regiment deel uit van de geallieerden evenals soldaten van de 1ste Belgische brigade en van het Zuid-Afrikaanse South Alberta regiment.

Er werden verschillende verkenningsvluchten uitgevoerd en ter voorbereiding werd er flink geoefend op de uitvoering van het plan. Enorme hoeveelheden munitie werden aangevoerd. Er werd bij deze operatie meer munitie verschoten dan tijdens de Slag bij El-Alamein in Egypte.

Dia 107 Spitfires gereed voor ondersteunende acties.

Ook stonden 20 Spitfires gereed voor luchtsteun al konden deze door het slechte weer niet in actie komen en hadden de geallieerden een groot aantal tanks ter beschikking.

Dia 108 Manschappen in wintercamouflagekledij.

De manschappen kregen speciale winterkledij uitgereikt en een groot aantal handvlammenwerpers.

Dia 109 De geallieerde vlammenwerpers

Nieuw wapen dat werd ingezet was De Wesp, een vlammenwerpercarrier. Daarmee zouden de Duitsers uit hun holen gerookt gaan worden, zo was het plan. De gehele operatie zou zo'n vier tot zes uur in beslag nemen was de optimistische inschatting van de legerleiding. Die daarna vertrokken voor een georganiseerde jachtpartij. De manschappen wisten immers wat hun te doen stond.

Dia 110 Kaart Operatie Elephant die 6 dagen duurde.

Het jachtuitje verliep geheel naar wens. In tegenstelling tot de Operatie Elephant waarvan de resultaten flink tegenvielen. Het zou uiteindelijk een zesdaagse veldslag worden.

Dia 111 Het beschuttende rookgordijn

In tegenstelling tot de eerdere steeds mislukte aanvallen werd er nu bij daglicht gestreden maar wel onder de beschutting van een gigantisch rookgordijn.

Dia 112 Zware beschietingen door de geallieerden.

Daarbij wierpen de geallieerden alles in de strijd. Kanonnen en mortieren vuurden op die eerste dag alleen al 20.000 granaten af op de Duitse loopgraven, tunnels en bunkers. Daarna kwamen de vlammenwerpers, tanks, vliegtuigbommen, amfibische rupsvoertuigen. En nog meer granaten.

Dia 113 Geallieerde soldaat op het slagveld.

Dag en nacht suisden de projectielen over het polderlandschap dat volledig werd omgeploegd.

Dia 114 Huis op de Maasdijk als ruïne.

De twee huizen op de Maasdijk werden herschapen in ruïnes.

Behalve de gebruikelijke aanvalsroutes vanuit het oosten en westen, zouden de Duitsers deze keer ook in de rug aangevallen worden, door Canadezen in kano's op de Maas.

Dia 115 De kano-bemanningen.

De kanoaanval liep echter uit op een regelrecht drama. Gehinderd door ijsvorming in het water en omdat door het draaien van de wind de bescherming van rookgordijn wegviel, kwam de kanoflottielje onder mortiervuur van de Duitsers te liggen. Van de 60 man in vijftien kano's kwamen slechts 15 man aan land waar ze weinig meer konden uitrichten en zich uiteindelijk moesten terugtrekken.

Ook de aanvallen over land werden door de goed verschanste Duitsers afgeslagen. Bovendien konden de geallieerde vlammenwerpercarriers niet op de dijk komen waarmee een belangrijk aanvalswapen ongebruikt bleef.

Het was een ongewoon strenge winter. Er dreef pakijns in de rivieren. In de nacht vóór de vierde dag van Operatie Elephant had het 14 graden gevoren. Tientallen soldaten vielen uit door bevroerings- en onderkoelingsverschijnselen. Handen en voeten bevroren, zelfs geweren raakten defect. De grond was zo hard en koud dat ingraven onmogelijk was. Bomkraters boden nog een beetje dekking.

De geallieerde commandanten vervloekten het gebied en de ingegraven Duitsers daar 'omdat ze het gebied vasthielden met een duivelse vastberadenheid' zo staat in een van de rapporten over de strijd opgetekend.

Dia 116 Geallieerde tanks werden ingezet.

Opnieuw zou van twee kanten de aanval worden ingezet maar nu ondersteund door tanks die op stijf bevroren ondergrond konden rijden.

Dia 117 Tanks uitgeschakeld

De hoop van de geallieerden dat de tanks het verschil konden maken vervloog echter al snel want beide tanks werden door pantservuisten buiten gebruik gesteld, een lot dat de Wespen al eerder was overkomen.

Dia 118 Wegverbeteringen door de genie

De vijfde dag verbeterde de weersomstandigheden. Althans het was niet koud. De genie was druk bezig met de aanvoerroutes te verbeteren want door de invallende dooi kwamen de tanks en bulldozers vast te zitten in de modder. Dankzij het verstevigen van de wegen verschenen er steeds meer tanks op het slagveld van het steeds kleiner worden Duitse bruggenhoofd. Aangevoerde versterkingen over de Maas door de Duitsers wist men door krachtige beschietingen te voorkomen. De kansen leken zowaar te keren.

Dia 119 Kolonel-generaal Johannis Blaskowitz

Op de zesde dag konden eindelijk de Duitse stellingen ingenomen worden die tot verbazing van de geallieerden door hen verlaten waren. Gedurende de nacht hadden de moffen overhaast de stelling verlaten. Wat was er gebeurd?

Omdat het bevel over het noordelijk Duitse leger H was overgenomen door generaal Blaskowitz, had bevelvoerder Plocher na een nieuw verzoek nu wel toestemming gekregen om het bruggenhoofd te ontruimen. Dat de Duitsers overhaast vertrokken waren blijkt uit het feit dat ze de gesneuvelde soldaten hadden achtergelaten.

Dia 120 Berichtgeving over de Slag bij Kapelsche Veer in Canadese krant.

Na vijf dagen heftige strijd en grote verliezen aan beide kanten was er een einde aangekomen aan de Slag om Kapelsche Veer. Precies vijf weken waren verstreken tussen de eerste verkenningsactie van de Polen en de definitieve inname door geallieerden.

Het was groot nieuws in Canada.

HOE VERGING HET KORPORAAL BARCZUK?

Dia 121 Zuideveldlaan met de woning van korporaal Barczuk

In tegenstelling tot een groot aantal van zijn strijdmakkers, bracht Włodzimierz Barczuk het er goed vanaf. Hij vertelde er niet veel over. Het lag sowieso nogal gevoelig vanwege de verschrikkingen die hij daarbij beleefd moet hebben en het dramatisch verlies van een flink aantal collega's en goede bekenden, vrienden ook. Bovendien was hij van nature niet zo'n prater, eerder ingetogen en soms ook een wat teruggetrokken persoon die niet met zijn persoonlijke ervaringen en verhalen naar buiten trad.

In 1946 trouwde hij met een meisje uit Oosterhout en vond werk als lasser bij Hollandia Keizersveer en een huurwoning in Dussen, wat in die eerste naoorlogse jaren een groot goed was.

Dia 122 Kasteel Lubart in Łuck omstreeks zijn geboortjaar

In 1973 ging het volledige gezin voor de eerste keer naar Polen om er daarna nog ontelbare malen terug te keren. Helaas heeft hij nooit meer zijn geboorteplaats kunnen bezoeken, omdat Łuck na de oorlog Russisch was geworden en later Oekraïens.

Op 10 februari 1992 is hij op 76-jarige leeftijd thuis overleden; zijn vrouw Johanna overleed twee jaar nadien.

Dia 123 Onderscheidingen korporaal Barczuk.

Hun dochter Astrid kreeg later alsnog zijn onderscheidingen toegestuurd

CONCLUSIE

Conclusie

Dia 124 Halsstarrige generaals

De Duitse parachutistengeneraal Kurt Student had besloten om het bruggenhoofd Kapelsche Veer niet te ontruimen. Om zo veel mogelijk geallieerde troepen langs de Nederlandse frontlijn te binden. Ook konden zijn ongeofende troepen gevechtservaring op doen onder realistische omstandigheden, zo was zijn gedachte.

Aan geallieerde kant was het de Britse generaal sir John Crocker die, koste wat kost, het Duitse bruggenhoofd wilde vernietigen. Keer op keer beval hij aanvallen tegen het bruggenhoofd te ondernemen. Het zomaar ongestraft laten voortbestaan van het bruggenhoofd zou het geloof in de superioriteit van de Duitse soldaat onder de geallieerde troepen doen toenemen, was zijn argument. Liquidatie ervan werd daarom door hem als onvermijdelijk beschouwd.

Een naoorlogs Brits onderzoek naar wat er fout was gegaan tijdens Operatie Elephant gaf slechts antwoord op de tactische aspecten van de actie; de strategische waarde werd niet onderzocht, schrijft Roitero in zijn boek over Fall Braun en de strijd om Kapelsche Veer.

Militair historicus Jacques Didden uit Waalwijk is concreter in zijn oordeel: ‘Strikt genomen hoefde dit bruggenhoofd niet opgeruimd te worden.

Het werd een prestigekwestie, niets anders. Het is triest om te zeggen maar deze operatie heeft geen enkel nut gehad.'

'Vooral het Canadese Lincoln and Welland Regiment en de infanterie van de Eerste Poolse Pantserdivisie betaalden de tol', vult militair historicus Johan van Doorn aan.

Dia 125 Monument Kapelsche Veer

De strijd om Kapelsche Veer en de diverse acties ondernomen kende dus alleen maar verliezers. Dat geldt zeker ook voor het dorp Dussen dan vanwege de talloze beschietingen, die voor een deel het gevolg waren van de acties bij het Duitse bruggenhoofd, veranderd werd in een puinhoop. Het zij nog maar eens herhaald:

De waanzin van oorlog.

Dia 126 Einde

